

Резиме са панел дискусије „Начин вођења јавне расправе за избор ћириличног домена Србије“

Време: 2. фебруар 2010.

Место: Привредна комора Србије

Организатор: Регистар националног Интернет домена Србије (РНИДС)

Присутни:

Слободан Марковић, Министарство за телекомуникације и информационо друштво

Никола Марковић, Друштво за информатику Србије

Петар Кочовић, Гартнер

Милован Матијевић, Mineso

Лазар Бошковић, Агитпроп

Миленко Васић, слободни новинар

Војислав Родић, ИНет

Милан Кужелка, Конференција универзитета Србије (Конус)

Никола Смоленски, Пројекат Растко/ Викимедија Србија

Бранислав Добросављевић, Агенција за привредне регистре, члан УО РНИДС

Душан Стојичевић, Свет компјутера

Бранислав Бубања, Дигитал

Бојан Станојевић, PC press

Марија Солдатовић, Бизнис и финансије

Александар Спасић, Mikro – PC World

Желько Ђурић, Дигитал

Снежана Божић, Привредна комора Србије

Јелена Јовановић, Привредна комора Србије

Мирјана Тасић, Математички факултет, саветник РНИДС

Зоран Бухавац, Gama Electronics, председник УО РНИДС

Владан Алексић, Центар за развој интернета, члан УО РНИДС

Ненад Маринковић, РНИДС

Приложени записник су саставили Петар Кочовић, Никола Марковић и Ненад Маринковић

На почетку састанка представљен је полазни документ за вођење расправе: „Коначни план увођења убрзаног поступка за IDN ccTLD“ (чији је аутор ICANN), који су на српском приредили Миленко Васић и Мирјана Тасић.

До сада је свака држава могла да региструје један домен највишег нивоа који се састоји од два латиничка слова, одређена стандардом ISO 3166-1 (Србија је регистровала домен .rs), али се ова вишедеценијска пракса променила крајем октобра прошле године. Интернационална корпорација за додељена имена и бројеве (ICANN) одобрила је да се покрене поступак увођења нових домена највишег нивоа. На основу те одлуке, од 16. новембра 2009. свака држава може регистровати још један домен највишег нивоа чије је име исписано писмом које није латиничко, а налази се у службеној употреби у датој држави. На овај начин успостаља се систем интернационализованих имена домена (IDN) која се користе као кодови држава у систему домена највишег нивоа (ccTLD).

Влада Србије донела је закључак којим је задужила Министарство за телекомуникације и информационо друштво (МТИД) да у координацији са Регистром националног интернет домена Србије (РНИДС) спроведе јавну расправу о ћириличком домену највишег нивоа и правилима за регистрацију ћириличких поддомена у том домену, као и да предузме друге мере ради стварања услова за подношење захтева за делегирање ћириличног система IDN ccTLD за Републику Србију, до краја 2010.

Процедура за добијање ћириличног домена највишег нивоа се састоји од три корака:

1. **Бирање низа знакова који ће представљати ћирилички домен Републике Србије у широкој јавној расправи.** По завршетку јавне расправе и избору низа знакова који ће постати нови интернационализовани домен највишег нивоа за Србију (IDN ccTLD), подноси се захтев ICANN-у да изабрано име одобри. Захтев подноси организација или институција коју је овластила Владе Србије.

2. **Анализа предложеног низа знакова и прихватање предложеног низа знакова као новог домена Републике Србије.** Овај посао обавља ICANN са својим сарадницима.
3. **Делегирање новог IDN ccTLD домена организацији која ће њиме управљати.** Та организација, уз сагласност владе Србије, подноси ICANN-у захтев за делегирање новог домена, а ICANN одобрава овај захтев.

По успешно завршеном трећем кораку и обављеним организационим и техничким припремама, може се приступити регистрацији домена у новом ћириличком домену Србије.

Низ знакова који ће представљати ћирилички IDN ccTLD Републике Србије треба да испуњава следеће услове:

1. Писмо које се користи у имену домена треба да је дефинисано Unicode табелом. Српска ћирилица се налази у тој табели. У њој свако слово има свој јединствен код
2. Најмањи број знакова у врховном домену је два Unicode знака (U-ознака).
3. Највећи број знакова у врховном домену је 63 ASCII знака (A-ознака).
4. Знаци се рачунају као основне Unicode компоненте
5. Низ знакова који конкурише за IDN ccTLD не мора да буде цело име државе или територије, нити мора бити акроним, али мора испуњавати критеријуме смислености описане у наставку
6. Језик мора бити званични језик државе/територије и мора у њој имати легални статус или служити као језик администрације (о овоме воде рачуна ISO стандарди из серије 639). Српска ћирилица задовољава овај услов.
7. Захтев за смислености мора да буде испуњен (око овога може да се консултује и UNGEGN приручник). Предложени низ знакова треба да представља:
 - а) Име државе или територије или
 - б) Део имена државе или територије који означава државу или територију, или
 - в) Скраћени облик имена државе или територије који је препознатљив и који означава државу или територију на одабраном језику.
8. Приликом утврђивања смислености новог имена домена ICANN ће препознати као међународно признате следеће стручњаке или организације
 - а) Национално тело за додељивање имена или
 - б) Националну лингвистичку институцију или
 - в) Стручњаке или организације које признаје ICANN, само ако држава нема неку од институција под а) или б)
9. У убрзаном поступку се одобрава један низ знакова по званичном језику или писму по држави или територији

Осим горе поменутих девет услова које треба да испуни новопредложени ћирилички домен највишег нивоа, треба водити рачуна и о следећем:

- а) низ знакова се састоји од слова ћириличног писма
- б) низ знакова треба да буде што краћи и једноставнији за писање (идеално би било ако бисмо са два знака решили све)
- в) низ знакова је широко препознатљив
- г) не смеју да се користе само слова која су по изгледу иста у ћирилици и енглеском алфabetу; потребно је да у имену буде бар једно слово карактеристично за ћирилично писмо

По објављивању овог записника формираће се радна група која ће дати акциони план по којем ће се водити јавна расправа.

Одржана панел дискусија имала је за циљ да се одреде правац и елементи вођења јавне расправе, којим техничким средствима би се водила и кроз које структуре.

Кроз дискусију на панелу превладало је мишљење да поред органа РНИДС-а (Скупштина, Управни одбор) у широку јавну расправу треба да се укључе:

- Медији
- Стручни часописи
- Струковне организације као што су Друштво за информатику Србије и Јурит
- Удружења као што су Привредна комора, Удржење Интернет провајдера и др.
- Стручни скупови као што су Е-трговина, Технобанк, Информатика 2010, Инфотех...
- Овлашћени регистри .rs домена
- Највећи регистранти .rs домена
- Форум РНИДС-а
- Организације посвећене језику и очувању културне баштине као што су Вукова задужбина, Матица српска, САНУ, Одбор за стандардизацију српског језика...
- Универзитети, студенти и професори, кроз Конференцију универзитета Србије
- Деца школског узраста, кроз активности као што је нпр PC Skills коју спроводи ПКС

Поред тога, предложено је да се организују расправе приликом свих већих догађаја и направе две верзије анкетних упитника, једна техничка – за стручну јавност, а друга, популарнија, за широку Интернет заједницу. Упитници би послужили за прикупљање предлога како би требало да изгледа нови ћирилички домен Србије. Да би се предлози прикупили што ефикасније потребно је да будемо агилни и практични и да на најбољи начин искажемо нашу пословичну маштовитост.

Кад се прикупе предлози РНИДС треба да:

- организује завршну јавну расправу о приспелим предлозима
- затражи сагласност МТИД да одобри одабрани нови ћирилички домен највишег нивоа
- припреми потребну документацију
- пошаље ICANN-у захтев да одобри нови ћирилички домен највишег нивоа

Као идеје за прикупљање предлога (које нису коначне) наведене су следеће четири:

- **Генерална анкета.** Поверити некој стручној организацији да формира јединствени анкетни лист који би се пласирао кроз сва средства комуникације и затим тако добијени резултат анализирао.
- **Специфичне анкете.** Поверити стручним часописима да спроведу самосталне анкете, са малим бројем опција које су пријемчиве читаоцима и посетиоцима веб страница, уз обавезну доделу награда учесницима анкете.
- **Електронска анкета.** Направити централно организовану анкету у електронском облику, коју би повезивањем на централни сервер користили сви учесници у анкети и тако централизовано прикупили податке због лакше анализе.
- **Двофазна расправа.** Организовати расправу у чијој првој фази би се широкој популацији дала прилика да изнедри што више идеја, а у другој би се те идеје анализирале и међу њима би се одабрале оне које су биле најприхваћеније у квантитативном смислу и најприхватљивије у смислу усклађености с техничким захтевима ICANN-а.

Предложено је да се анкете истовремено искористе и за промовисање коришћења Интернета и образовање учесника анкете у том погледу.

РНИДС ће до 15. фебруара 2010. године формирати тело које ће спровести у дело закључке овог скупа и координирати све аспекте јавне расправе при избору ћириличног имена домена. Добровољци из различитих делова Интернет заједнице су добродошли.

Питања и одговори од интереса за формирање предлога

1. *Назив може да има више знакова, зар не? Да ли може да буде: **срби**?*

Не може! Не сме да описује нацију, већ државу/територију коју представља.

2. *Зашто нисмо изабрали нпр. мађарско писмо или румунско?*

Зато што оба ова језика користе латиничко писмо. Убрзани поступак је омогућен само за нелатиничка писма, на пример кинеско, ћирилично, грчко, арапско...

3. *Да ли ће бити прилике за још неки домен?*

Да, али не у овом тренутку.

4. *Да ли се увођење другог писма у домену највишег нивоа плаћа?*

Да, плаћа се организацији ICANN и кошта око 25,000 долара!

5. *Колико траје процедура?*

Најмање годину дана, а просечно ће трајати око две године.

6. *Да ли свако може да предложи име?*

Да, и то на јавним расправама које ће бити одржане у великом броју места и градова, као и на многим сајтовима.

7. *Да ли ће бити гласања за име?*

Да, у некој форми, али највећи број гласова није довољан услов да предлог буде усвојен.

8. *Ако на сајтовима наиђемо на анкете, да ли да се укључимо у гласање, пошто одлука није донета?*

Да. Слободно се укључите. На тај начин ће се формирати јавно мњење.

9. *Ко води акцију?*

Руководилац акције је РНИДС, али без права да унапред одређује како ће нови домен изгледати пре окончања јавне расправе.

10. *Ћирилицу имају и Руси, Украјинци, Бугари, Македонци и други, а донекле се преклапамо и са Грцима. Да ли неко може да нам „узме“ име?*

Не може. Сагласно правилима убрзаног поступка за IDN ccTLD, нико осим Србије не може да добије домен који на смислен начин представља Републику Србију.

11. *Да ли ICANN може да нас врати на „поправни“ и да не прихвати наш предлог?*

Може, ако предлог не испуњава правила која је ICANN поставио.

12. *Да ли ће овај ћирилички домен највишег нивоа повезати Србе из дијаспоре и Србе из матице?*

Да, али не само њих већ и све оне који желе да користе ћирилицу на интернету.

13. *Да ли постоје правила за саму јавну расправу?*

Не постоје универзална правила која је ICANN прописао. РНИДС ће донети план и начин спровођења јавне расправе узимајући у обзир допринос свих заинтересованих страна.

14. *Који словни знаци могу да се користе у имену домена Србије?*

Само слова српске ћирилице и ниједан други знак.

15. *Може ли појединац да предложи име за нови домен?*

Може, и појединци могу равноправно да учествују у јавној расправи

16. *Да ли предлоге могу да шаљу и друге националности које живе у Србији?*

Да. Предлози представника свих националности су добродошли.

17. *Могу ли у предлагање и јавну расправу да се укључе и верске заједнице у Србији?*

Могу. Њихови предлози и коментари су добродошли.

18. *Да ли предлози могу да буду на кинеском или арапском?*

Не могу. Морају бити само на ћирилици и на српском језику. Кина и неке арапске земље су већ поднели захтеве да уведу домен највишег нивоа на њиховим језицима и писмима и тренутно чекају на одобрење.

19. *Да ли Unicode може да издржи све варијанте писаних знакова свих језика света?*

Може. Толико је свеобухватан да за сада нису уочени недостатци.